

Cuprins

Introducere. CONTRACTUL (REGULI GENERALE)	23
Secțiunea I. Contractul: mijloc juridic de realizare a intereselor persoanelor	23
§ 1. Voințele individuale: fundamentul contractului	24
A. Voințe interne și voințe exteriorizate	24
B. Acordul de voințe: esențial	25
§ 2. Contractul: libertate de voință sau dirijism?	26
§ 3. Contractul: greu de definit?	29
§ 4. Reconsiderarea noțiunii de contract. Orientări actuale	31
§ 5. Categoriile de contracte	33
A. Clasificări expres prevăzute în Noul cod civil	33
B. Clasificări rezultând din dispoziții implicite ale Noului cod civil	36
Secțiunea a II-a. Formarea consimțământului și încheierea contractului	37
§ 1. Acordul de voințe – moment de referință	38
§ 2. Condițiile de validitate ale contractului	40
A. Capacitatea de a contracta	40
B. Consimțământul părților: liber și de neînlocuit	42
C. Obiectul contractului (sau conținutul contractului?)	51
D. Cauza: motivul, scopul sau interesul urmărit de părți?	55
E. Forma contractului: consensualism sau formalism?	60
§ 3. Nulitatea contractului: sancțiune extremă	64
A. Prezumția de valabilitate a contractului	64
B. Nulitatea: sancțiunea încheierii (nevalabile) a contractului	65
C. Ineficacitatea: sancțiunea neexecutării contractului	70
D. Clauze „considerate nescrise” și alte sancțiuni inedite	71
§ 4. Interpretarea și calificarea contractului	72
§ 5. Legea aplicabilă contractului	75
Secțiunea a III-a. Executarea contractului: mai importantă decât formarea?	77
§ 1. Forța obligatorie a contractului	78

A. Regula pacta sunt servanda: imperativul moral al respectării cuvântului dat _____	79
B. Modificarea contractului: atribut al părților, legii și judecătorului? _____	79
C. Revizuirea contractului pentru impreviziune _____	81
§ 2. Principiul relativității efectelor contractului (<i>res inter alios acta</i>) _____	82
§ 3. Riscul contractului (imposibilitatea fortuită de executare) _____	85
A. Imposibilitatea fortuită de executare: <i>res perit creditori</i> _____	86
B. Riscul în contractele translativ de proprietate _____	87
§ 4. Caracterul executoriu al unor contracte _____	88
Secțiunea a IV-a. Cesiunea și încetarea contractului _____	89
§ 1. Cesiunea contractului _____	89
§ 2. Încetarea contractului _____	90
Secțiunea a V-a. Contractul de consumație _____	91
§ 1. Contractul de consumație: o nouă teorie generală? _____	93
A. Contractul de consumație. Natura juridică _____	93
B. Contractul de consumație: supus regulilor generale _____	94
§ 2. Particularitățile contractului de consumație _____	95
§ 3. Instituții speciale ale contractului de consumație _____	98
§ 4. Necesitatea armonizării și „normalizării” contractelor de consumație _____	101
Secțiunea a VI-a. Contracte civile și comerciale, așa-zise „speciale” _____	102
§ 1. Contractele speciale: contractele numite _____	103
§ 2. Obiectul de studiu: contracte civile _____	103
Capitolul I. CONTRACTUL DE VÂNZARE _____	105
Secțiunea I. Noțiuni, reglementare și caractere juridice _____	105
§ 1. Definire _____	105
§ 2. Reglementări naționale și europene _____	106
§ 3. Caracterele juridice ale vânzării _____	107
Secțiunea a II-a. Condiții de validitate specifice _____	111
§ 1. Capacitatea părților _____	111
§ 2. Incapacități speciale de a vinde și de a cumpăra _____	112
A. Incapacități de a cumpăra _____	113
B. Incapacități de a vinde _____	114
§ 3. Manifestări ale consimțământului la vânzare _____	115

A. Antecontractul de vânzare-cumpărare _____	116
B. Pactul de opțiune: promisiune unilaterală de vânzare sau cumpărare _____	117
C. Promisiunea bilaterală de vânzare-cumpărare _____	120
D. Pactul de preferință _____	121
E. Promisiunea faptei altuia (convenția de porte-fort) _____	122
F. Dreptul de preempțiune _____	124
G. Dreptul de preempțiune în legi speciale _____	127
H. Arvuna și acotul _____	131
§ 4. Obiectul contractului de vânzare-cumpărare _____	132
A. Lucrul vândut _____	133
B. Prețul, obiect al obligației cumpărătorului _____	137
C. Prețul lezionar și vânzarea pe un euro _____	141
§ 5. Cauza: o simplă justificare de a vinde sau cumpăra? _____	143
§ 6. Forma <i>ad validitatem</i> și <i>ad probationem</i> _____	144
§ 7. Vânzarea bunului altuia: prohibită sau valabilă? _____	146
A. Când transferul dreptului de proprietate se face imediat, vânzătorul trebuie să fie titularul dreptului în momentul încheierii contractului _____	147
B. Când transferul dreptului de proprietate este amânat, vânzătorul trebuie să fie titularul dreptului la momentul transferului către cumpărător _____	150
C. Vânzarea bunului aflat în indiviziune (coproprietate) _____	152
§ 8. Publicitatea vânzării imobiliare _____	153
§ 9. Interpretarea și calificarea vânzării _____	154
Secțiunea a III-a. Efectele contractului de vânzare-cumpărare _____	156
§ 1. Transferul proprietății: obligația de a da (dare) _____	156
A. Strămutarea proprietății: de drept (automatic, abstract și impersonal) _____	157
B. Momentul transferului dreptului de proprietate _____	158
C. Riscul în contractul de vânzare _____	160
§ 2. Obligațiile vânzătorului _____	162
A. Obligația de predare a lucrului vândut _____	162
B. Obligația de garanție contra evicțiunii _____	168
C. Obligația de garanție contra viciilor lucrului vândut _____	174

§ 3. Obligațiile cumpărătorului	180
A. Obligația de plată a prețului	180
B. Obligația de a prelua lucrul vândut	184
C. Obligația de a suporta cheltuielile vânzării	185
D. Impozitul datorat pentru operațiunile de transfer al dreptului de proprietate	185
Secțiunea a IV-a. Varietățile contractului de vânzare-cumpărare:	
vânzări particularizate	186
§ 1. Vânzarea pe încercate	187
§ 2. Vânzarea unei moșteniri	188
§ 3. Vânzarea cu opțiune (pact) de răscumpărare	190
§ 4. Vânzarea comercială	192
§ 5. Vânzarea de consumație	194
A. Formarea vânzării de consumație. Interdicții	195
B. Dreptul cumpărătorului-consumator de „denunțare unilaterală”	196
C. Garanția pentru buna funcționare a produselor vândute	197
D. Prețurile (tarifele) vânzării de consumație	202
E. Diferite feluri ale vânzării de consumație	203
Capitolul II. CONTRACTUL DE SCHIMB	205
Secțiunea I. Noțiune și reglementare	205
Secțiunea a II-a. Caracterele juridice ale schimbului	206
Secțiunea a III-a. Reguli aplicabile schimbului	208
§ 1. Asimilarea regulilor de la vânzare	208
§ 2. Schimbul cu sultă	210
Secțiunea a IV-a. Particularități ale schimbului de imobile	211
Capitolul III. CONTRACTUL DE DONAȚIE	213
Secțiunea I. Delimitarea contractului de donație	213
§ 1. Noțiune și reglementare	213
§ 2. Caractere juridice	215
Secțiunea a II-a. Condiții de fond	216
§ 1. Capacitatea părților	216
A. Incapacități de a dispune prin donații	217
B. Incapacități de a primi donații	218

C. Incapacități privind donațiile de organe	219
D. Incapacități privind donațiile făcute partidelor politice	222
§ 2. Formarea consimțământului	223
§ 3. Obiectul donației	225
§ 4. Cauza donației (<i>animus donandi</i>)	226
Secțiunea a III-a. Principiul irevocabilității speciale a donației	226
§ 1. Clauze incompatibile cu principiul irevocabilității donațiilor	227
§ 2. Clauze compatibile cu principiul irevocabilității donației	228
§ 3. Revocabilitatea donațiilor între soți	229
Secțiunea a IV-a. Principiul solemnității donației	230
Secțiunea a V-a. Donațiile deghezate, donațiile indirecte și darurile manuale	232
§ 1. Donația deghezată	232
§ 2. Donațiile indirecte	234
A. Renunțarea la un drept	234
B. Remiterea de datorie	235
C. Stipulația în favoarea unei terțe persoane	235
§ 3. Darul manual	236
A. Darul manual: donație simplificată	236
B. Darurile de nuntă	237
Secțiunea a VI-a. Efectele contractului de donație	238
§ 1. Obligațiile donatorului	238
A. Obligația de predare a lucrului	238
B. Obligația de garanție a donatorului	239
§ 2. Obligațiile donatarului	239
§ 3. Efectele donației față de terți	240
Secțiunea a VII-a. Cauzele legale de revocare a donațiilor	240
§ 1. Revocarea donației pentru neexecutarea „fără justificare” a sarcinii	241
A. Neexecutarea sarcinii	242
B. Revizuirea condițiilor și sarcinilor	243
§ 2. Revocarea pentru ingratitudine	243

Capitolul IV. CONTRACTUL DE SOCIETATE	246
Secțiunea I. Reguli generale	246
§ 1. Definire, domeniu, reglementare	246
§ 2. Caractere juridice	247
Secțiunea a II-a. Contractul de societate simplă	251
§ 1. Încheierea contractului	253
§ 2. Efectele contractului	257
A. Obligațiile asociaților	258
B. Drepturile asociaților	263
C. Regimul părților de interes	266
§ 3. Administrarea patrimoniului social	267
A. Numirea și răspunderea administratorilor	268
B. Raporturile juridice dintre asociați și terți	270
C. Pierderea calității de asociat	271
§ 4. Încetarea și lichidarea societății simple	272
A. Încetarea societății simple	272
B. Lichidarea societății simple	274
Secțiunea a III-a. Asocierea în participație	276
§ 1. Noțiuni, formare și delimitare	276
§ 2. Principiile asocierii în participație	278
A. Principiul independenței juridice a fiecărui asociat	278
B. Principiul reciprocității asistenței manageriale și juridice	279
C. Principiul priorității în exercitarea operațiunilor asocierii în participație	279
§ 3. Efectele contractului de asociere în participație	279
A. Obligația de aport a asociaților	279
B. Raporturile dintre asociați și terți	280
Capitolul V. CONTRACTUL DE LOCAȚIUNE	282
Secțiunea I. Noțiuni, delimitare și formare	282
§ 1. Definirea și durata locațiunii	282
§ 2. Delimitarea locațiunii	284
A. Caracterele juridice ale locațiunii	284
B. Asemănări și deosebiri față de alte contracte	285
§ 3. Natura juridică a dreptului locatarului	286

§ 4. Formarea contractului de locațiune	287
A. Consimțământul părților	287
B. Capacitatea părților	288
C. Obiectul contractului	289
D. Forma contractului de locațiune	290
Secțiunea a II-a. Efectele contractului de locațiune	291
§ 1. Obligațiile locatorului	291
A. Obligația de predare a lucrului	292
B. Obligația menținerii stării corespunzătoare de întrebuințare a lucrului	292
C. Obligația de garanție	294
§ 2. Obligațiile locatarului (chiriașului)	297
A. Obligația de a lua în primire lucrul	297
B. Obligația de plată a chiriei	298
C. Obligația de a folosi lucrul cu prudență și diligență	300
D. Obligația de restituire a bunului	301
Secțiunea a III-a. Sublocațiunea și cesiunea locațiunii	303
§ 1. Sublocațiunea	304
§ 2. Cesiunea contractului de locațiune	305
Secțiunea a IV-a. Încetarea contractului de locațiune	307
§ 1. Încetarea locațiunii prin denunțare unilaterală	308
§ 2. Încetarea locațiunii prin expirarea termenului și tacita relocațiune	309
§ 3. Încetarea locațiunii prin reziliere	310
§ 4. Încetarea locațiunii prin distrugerea (pieirea) lucrului	310
§ 5. Încetarea locațiunii prin desființarea titlului locatorului	311
§ 6. Înstrăinarea lucrului închiriat prin acte <i>inter vivos</i>	312
 Capitolul VI. CONTRACTUL DE ÎNCHIRIERE A LOCUINȚEI	 314
Secțiunea I. Închirierea locuinței: varietate a locațiunii	314
Secțiunea a II-a. Formarea contractului	315
§ 1. Părțile contractante	315
§ 2. Locuința închiriată	316
§ 3. Forma și înregistrarea contractului de închiriere	318
A. Forma contractului de închiriere: consensuală	318

B. Procedura de înregistrare a contractelor	318
Secțiunea a III-a. Durata închirierii locuinței	319
§ 1. Prorogarea legală	319
§ 2. Reînnoirea contractului de închiriere	320
§ 3. Încheierea forțată a contractelor de închiriere	321
Secțiunea a IV-a. Executarea contractului de închiriere a locuinței	322
Secțiunea a V-a. Subînchirierea, cesiunea închirierii locuinței și schimbul de locuințe	323
§ 1. Subînchirierea locuinței	323
§ 2. Cesiunea închirierii locuinței	324
§ 3. Schimbul de locuințe	324
Secțiunea a VI-a. Atribuirea contractului în caz de divorț	325
Secțiunea a VII-a. Încetarea contractului de închiriere a locuinței	325
§ 1. Expirarea termenului închirierii	326
§ 2. Denunțarea unilaterală de către chiriaș	326
§ 3. Rezilierea contractului de închiriere	327
§ 4. Decesul chiriașului	327
Secțiunea a VIII-a. Procedura specială a evacuării chiriașului	328
Secțiunea a IX-a. Regimul juridic al locuințelor cu destinație specială	329
§ 1. Locuința socială	330
§ 2. Locuința de serviciu și locuința de intervenție	331
A. Locuința de serviciu	331
B. Locuința de intervenție	333
§ 3. Locuința de necesitate	333
§ 4. Locuința de protocol	334
 Capitolul VII. CONTRACTUL DE ARENDARE	 336
Secțiunea I. Formarea contractului de arendare	336
§ 1. Obiectul arendării	336
§ 2. Forma contractului de arendare	337
Secțiunea a II-a. Executarea contractului de arendare	338
§ 1. Obligațiile arendatorului	338
§ 2. Obligațiile arendașului	339
§ 3. Suportarea riscurilor arendării	341
Secțiunea a III-a. Încetarea și reînnoirea contractului de arendare	342

Capitolul VIII. CONTRACTUL DE ANTREPRIZĂ	344
Secțiunea I. Reguli generale	344
§ 1. Noțiune, caractere și condiții de validitate	344
§ 2. Delimitarea contractului de antrepriză	346
§ 3. Efectele contractului de antrepriză	348
A. Obligațiile antreprenorului	349
B. Obligațiile beneficiarului (clientului)	352
§ 4. Încetarea contractului de antrepriză	354
Secțiunea a II-a. Particularitățile antreprizei pentru lucrări de construcții	355
§ 1. Autorizarea lucrărilor de construcții	356
§ 2. Subantrepriza și acțiunea directă a lucrătorilor	358
A. Subantrepriza	358
B. Acțiunea directă a lucrătorilor	359
§ 3. Controlul și răspunderea pentru calitatea construcției	360
§ 4. Dispoziții ale Legii nr. 10/1995 privind calitatea în construcții	362
Capitolul IX. CONTRACTUL DE MANDAT	365
Secțiunea I. Regimul juridic general	365
Secțiunea a II-a. Mandatul cu reprezentare	366
§ 1. Caractere juridice și delimitare	366
§ 2. Formarea contractului	368
A. Capacitatea părților	368
B. Obiectul contractului	369
C. Forma și întinderea mandatului	370
D. Durata și dovada mandatului	372
§ 3. Efectele contractului	373
A. Efectele mandatului între părți	373
B. Efectele mandatului față de terți	377
§ 4. Încetarea mandatului	378
A. Cazuri de încetare	379
B. Efectele încetării mandatului	381
Secțiunea a III-a. Mandatul fără reprezentare (contractul de interpunere)	381

Secțiunea a IV-a. Contractul de comision	383
§ 1. Definire, caractere, reglementare	383
§ 2. Condiții de validitate	384
§ 3. Efectele contractului	386
A. Obligațiile comisionarului	386
B. Obligațiile comitentului	387
C. Efectele executării contractului față de terți	388
§ 4. Încetarea contractului	390
Secțiunea a V-a. Contractul de consignatie	390
§ 1. Definire, caractere, reglementare	390
§ 2. Executarea contractului	392
A. Obligațiile consignantului	392
B. Obligațiile consignatarului	394
§ 3. Încetarea contractului	395
Secțiunea a VI-a. Contractul de expediție	396
§ 1. Definire, caractere, reglementare	396
§ 2. Efectele contractului	397
A. Obligațiile expeditorului	397
B. Obligațiile comitentului	398
Capitolul X. CONTRACTELE DE ÎMPRUMUT	400
Secțiunea I. Împrumutul de folosință	401
§ 1. Noțiune și caractere juridice	401
§ 2. Formarea contractului	402
§ 3. Efectele contractului	403
A. Obligațiile comodatarului	404
B. Obligațiile comodantului	407
§ 4. Încetarea contractului	407
Secțiunea a II-a. Împrumutul de consumație	408
§ 1. Împrumutul de consumație gratuit	408
A. Noțiune, caractere, delimitare	408
B. Formarea contractului	410
C. Executarea contractului	411
D. Încetarea contractului	413

§ 2. Împrumutul cu dobândă (oneros)	414
A. Dobânda – prețul împrumutului	414
B. Dobânda legală pentru obligații bănești	415
C. Creditarea, camăta și cămătarul	418
Capitolul XI. CONTRACTUL DE DEPOZIT	420
Secțiunea I. Noțiuni, caractere, delimitare și reglementare	420
Secțiunea a II-a. Depozitul (propriu-zis)	422
§ 1. Depozitul obișnuit (voluntar)	423
A. Condiții de validitate	423
B. Efectele depozitului obișnuit	424
§ 2. Depozitul necesar	429
§ 3. Depozitul hotelier	429
A. Obiectul contractului – bunuri ce pot fi aduse de client în hotel	430
B. Întinderea răspunderii hotelierului	431
§ 4. Depozitul bunurilor fungibile și consumptibile	432
Secțiunea a III-a. Sechestrul	433
§ 1. Sechestrul convențional	434
§ 2. Sechestrul judiciar	435
Capitolul XII. CONTRACTUL DE RENTĂ VIAGERĂ	437
Secțiunea I. Formarea rentei viagere	437
§ 1. Noțiune, constituire și reglementare	437
§ 2. Caractere juridice	438
§ 3. Condiții de validitate	440
Secțiunea a II-a. Efectele contractului de rentă viageră	440
§ 1. Obligațiile credentierului	441
§ 2. Obligațiile debirentierului	441
A. Obligația de plată a rentei	441
B. Obligația de garanție și rezoluțiunea contractului	442
Secțiunea a III-a. Încetarea și urmărirea rentei viagere	443
Capitolul XIII. CONTRACTUL DE ÎNTREȚINERE	445
Secțiunea I. Individualizarea contractului	445
§ 1. Definiere	445

§ 2. Caractere juridice	446
§ 3. Delimitarea contractului de întreținere	447
Secțiunea a II-a. Formarea contractului	449
Secțiunea a III-a. Efectele contractului	450
§ 1. Obligațiile creditorului întreținerii	450
§ 2. Obligațiile întreținătorului-debitor	451
Secțiunea a IV-a. Încetarea contractului	452
 Capitolul XIV. Jocul și pariul	 455
Secțiunea I. Aspecte introductive	455
§ 1. Noțiuni	455
§ 2. Caractere juridice	456
Secțiunea a II-a. Efectele jocului și ale pariului	457
§ 1. Câștigătorul nu are drept la acțiune	457
§ 2. Pierzătorul nu poate cere restituirea plății	459
Secțiunea a III-a. Dispoziții speciale în materia jocului și pariului	459
 Capitolul XV. CONTRACTUL DE TRANZACȚIE	 466
Secțiunea I. Noțiune, caractere și reglementare	466
Secțiunea a II-a. Formarea contractului de tranzacție	468
§ 1. Condiții de validitate	468
§ 2. Nulitatea contractului	469
Secțiunea a III-a. Efectele contractului	470
§ 1. Efecte declarative	470
§ 2. Efecte extinctive	471
§ 3. Efecte constitutive sau translativ	471
§ 4. Efecte relative	472
Secțiunea a IV-a. Procedura tranzacției judecătorești	472
 Teste grilă (cu un răspuns corect)	 475
Răspunsuri	489
 Index	 491

Introducere. CONTRACTUL (REGULI GENERALE)

Secțiunea I. Contractul: mijloc juridic de realizare a intereselor persoanelor

În cursul vieții lor, oamenii intră în diverse relații sociale pentru realizarea intereselor lor individuale sau de grup. La baza înțelegerii lor se află „*Libertatea*, adică facultatea naturală de a face ceea ce-i place, (care este) *starea normală a omului*” (s.n.)¹.

Contractul este o formă juridică (calificată) a relației sociale realizată între persoane². În dreptul civil, termenii de contract și „convenție” au, în principiu, aceeași semnificație³.

În lume, contractul este recunoscut drept *instrumentul cvasiexclusiv al circulației averilor* și unul dintre mecanismele juridice esențiale ale activității economice.

Regulile comune ale dreptului contractual sunt date de teoria generală a contractului, domeniu abstract, cu rol principal în *formularea conceptelor fundamentale*.

Concret, contractul se regăsește numai în formele sale particulare, ale „contractelor speciale” (de exemplu, vânzarea, locațiunea, împrumutul, mandatul etc.).

În consecință, existența incontestabilă a „contractelor speciale” *nu presupune, implicit, și existența unui „contract general”*. Astfel, în viața reală, așa-zisul „contract – izvor de obligații” *nu există*.

¹ În acest context, contractul reprezintă *expresia libertății individului* în dreptul privat; a se vedea D. Alexandresco, *Principiile dreptului civil român*, vol. III, Tipografia Curții Regale, București, 1926, p. 5.

² În doctrina juridică cu influențe profund filozofice, „contractul este un acord de voință, conflictul este un dezacord de voință”. „Oamenii vor să se lupte, să se impună, sunt mai de grabă conflictuali decât îngerași sau amorași”; a se vedea A. Săvescu, *Conflictul juridic. Alegerea de către avocat a soluției*, în *Practică avocațială*, de A. Săvescu, M. Cioroabă, R. Nițoiu, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 735.

³ Potrivit doctrinei, convenția este o noțiune generală, foarte largă, ce cuprinde în sfera sa și contractul; a se vedea L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 14.

Codul civil leagă teoria generală a contractelor de teoria generală a obligațiilor. Astfel, „cunoașterea dreptului obligațiilor *trece prin cunoașterea contractelor*” (s.n.)¹.

§ 1. Voințele individuale: fundamentul contractului

Voința reprezintă capacitatea individului de a acționa rațional pentru realizarea unor scopuri elaborate, în mod anticipativ, pe plan mental².

Juridic, voința drept categorie psihologică are o dublă semnificație: voința generală, adică a întregii societăți sau a unor grupuri sociale și voința individuală, caracteristică unui singur individ³.

A. Voințe interne și voințe exteriorizate

După exteriorizarea sa, distingem între:

– *voința internă* (reală, adevărată), elementul psihologic ce corespunde exact intenției persoanei de a contracta;

– *voința declarată* (manifestată, exteriorizată), element material al voinței interne, realizat în scris, verbal sau prin gesturi edificatoare.

Deși subordonată celei interne (reale), *voința declarată este totuși singura realitate percepută de terți* (în baza căreia aceștia contractează) și *singura, de regulă, care produce efecte față de aceștia*⁴.

De cele mai multe ori, voința internă „se suprapune” formei sale exteriorizate (voința declarată). Este însă posibil ca voința declarată să nu corespundă integral voinței interne (reale) a contractantului⁵. În această

¹ A se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *Drept civil. Obligațiile*, Ed. Wolters Kluwer România, București, 2010, p. 191; Fr. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 2013, p. 31 și urm.

² Voința poate fi analizată atât ca *fenomen*, ce ține de particularitățile psihice ale persoanei, dar și ca *proces*, forma specifică de organizare psihică a întregii activități; a se vedea B. Zörgö, *Ce este voința?* Ed. Enciclopedică Română, București, 1969, p. 12.

³ A se vedea N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 94; I. Ceterchi ș.a., *Teoria generală a statului și dreptului*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 334 și urm.

⁴ Practic, voința poate fi descompusă în două elemente: operațiunea intelectuală și exteriorizarea acesteia; a se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 127.

⁵ Cu privire la corelația dintre voința internă și voința declarată, a se vedea C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 130.

situație, *voința internă este esențială* (prevalează) în raport cu *voința declarată* (art. 1266 alin. 1 C. civ.).

Potrivit legislației naționale (de inspirație franceză), interpretarea clauzelor contractuale se face în raport de *voința internă*, reală a părților (*principiul interpretării subiective* a contractului).

Principiul interpretării subiective a fost criticat în doctrină, în principal, pe considerentul că procesul de căutare a *voinței interne* „întreține o stare de insecuritate în relațiile contractuale” (spre deosebire de *voința declarată*, care este mult mai precisă). În realitate, opoziția dintre poziția adoptată de legiuitorii francez și german nu este radicală, deoarece, în ciuda principiilor diferite, soluțiile adoptate sunt apropiate (rezultând că distincția dintre cele două doctrine este numai „academică”) ¹.

Apreciem că interpretarea normei private (contractul) în raport de *voința internă* a părților este o soluție logică și realistă, deoarece părțile contractante sunt cunoscute (spre deosebire de norma publică, în care legiuitorul este necunoscut și interpretarea se face exclusiv în raport de *voința manifestată*, declarată: *textul de lege*) ².

B. Acordul de voințe: esențial

Contractul este recunoscut drept creația *voințelor individuale* a unor persoane („*legea părților*”).

Potrivit principiului libertății contractuale *limitate*, legea poate impune însă condiții în toate etapele contractului (formare, executare, finalizare).

În prezent, asistăm însă la încheierea unor așa-zise „contracte” prin *dispoziția imperativă a legii*. Este, evident, vorba despre acțiunea legii asupra contractului (dusă la extrem).

În contextul de mai sus, se pun întrebări precum:

– până unde poate merge intervenția legiuitorului în contract (are și legiuitorul limitele sale)?

¹ În consecință, *distincția dintre voința internă și voința declarată este numai relativă*, deoarece, tehnic, „*voința nu poate fi separată total de rădăcinile sale psihologice*”; a se vedea C. Larroumet, *Droit civil, Les obligations. Le contrat. Conditions de formation*, Economica, Paris, 2007, p. 131-133.

² Cu privire la stabilirea *voinței părților*, sub aspect practic, a se vedea A.E. Săvescu, M. Ciorobă, R. Nițoiu, *Practica avocațială*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 403 și urm.

– poate legea *înlocui consimțământul* părților la încheierea contractului civil (esențial și liber, tot prin dispoziția legii) sau consimțământul poate fi, și el, „dirijat”?

Discuția pe tema intervenției legii în materie contractuală nu este lipsită de importanță teoretică și practică. Reamintim numai problema stabilirii regimului juridic aplicabil așa-ziselor „contracte forțate” (de exemplu, asigurarea obligatorie de răspundere civilă, asigurarea obligatorie a locuințelor, încheierea „forțată” a unor locațiuni etc.).

Apreciem că *natura juridică* a actelor „obligatorii” de formație bilaterală, de mai sus, trebuie căutată în domenii ce exced raporturilor de drept privat¹.

Încercând să răspundem la întrebările de mai sus prezentăm, în continuare, cele mai reprezentative poziții doctrinare.

§ 2. Contractul: libertate de voință sau dirijism?

Contractul este, indiscutabil, o *expresie a libertății individului*, fiind unanim recunoscut că *voința acestuia este fundamentul contractului*.

Având în vedere însă că, pentru a căpăta calificare juridică, voința individuală trebuie să respecte rigorile legii, în doctrină s-au pus întrebări precum:

– este libertatea de a contracta nelimitată?

– în ce raport se află voința individuală cu dispoziția legală (respectiv, care este raportul dintre interesul individual și cel general)?

Răspunsul la întrebările de mai sus presupune, de fapt, alegerea între conceptul autonomiei de voință și cel al libertății contractuale limitate.

a). *Principiul autonomiei de voință* presupune că încheierea și forța obligatorie a actelor juridice *depind exclusiv de voința părților* (nu de lege).

Conceptul autonomiei de voință a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea, când a cunoscut și „epoca sa de aur”². Inițial, contractul era, în general,

¹ Contractul civil este „rezultatul acordului dintre persoane, iar nu rodul unui *dictat juridic*, așa cum este actul administrativ” (s.n.); a se vedea P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 234. În același context, contractele obligatorii (impuse, forțate) ar putea intra în *categoria cvasi-contractelor*, în care legea (nu voința persoanei) este cea care creează legătura de drept din care rezultă contractul; a se vedea Ch. Lachièze, *Droit des contrats*, Ellipses, Paris, 2012, p. 21.

² Principiul autonomiei de voință, adoptat de redactorii Codului civil francez din 1804, și-a avut originea în *teoria dreptului natural* (Grotius, secolul al XVIII-lea), care pune în evidență libertatea omului și a voinței sale, a teoriei *contractului social* a lui

superior legii. Astfel, *legea nu avea, în principiu, decât un rol supletiv*, și anume stabilirea numai aspectele pe care contractanții nu le avuseseră în vedere. Pe scurt, actul juridic obliga *numai pentru că așa au vrut părțile*.

Principiul a fost deseori criticat pentru *subestimarea rolului pe care legea trebuie să îl joace în existența actelor juridice*¹. Tot astfel, teoriei inițiale i s-a reproșat și *neglijarea imperativelor bunei-credințe și ale echității*.

Dreptul contemporan al contractelor recunoaște rolul fundamental al voinței, dar voința nu mai este autonomă (nelimitată), ci trebuie corelată cu respectul datorat legii².

Reconsiderarea conceptului autonomiei de voință a avut drept consecință *declinul libertății de a contracta și al forței obligatorii a voinței*.

Cu toate cele de mai sus, conceptul autonomiei de voință își menține *utilitatea*, prin aceea că *explică regulile importante ce dirijează regimul juridic al contractului*.

b). *Principiului libertății contractuale limitate* are în vedere că părțile sunt libere să încheie orice contracte (și să determine conținutul acestora), *în limitele impuse de lege, de ordinea publică și de bunele moravuri* (art. 1169 C. civ.).

Rezultă că libertatea voinței juridice *trebuie exercitată numai în limitele legale*. Acestea au în vedere respectarea *ordinei publice*.

Noțiunea de ordine publică se compune din: *ordinea politică, morală, socială și economică*. În doctrină, limitele voinței sunt cuprinse în conceptul „conformității contractului cu ordinea publică și bunele moravuri”³.

Rousseau (adoptată de Kant, care a utilizat pentru prima oară formula „autonomie de voință”) și a influenței *liberalismului economic*, sintetizat de Carbonnier în sintagma „laisser contracter”.

¹ Într-o nouă abordare a secolului al XX-lea, contractul devine obligatoriu numai dacă norma de grad superior (legea) autorizează subiectele să creeze o normă de grad inferior (contractul). În consecință, contractul (care creează drepturi subiective) nu are valoare juridică decât dacă corespunde regulilor dreptului obiectiv; a se vedea H. Kelsen, *La théorie juridique de la convention*, 1940, p. 14.

² Voința individuală devine, în aceste condiții, „un instrument privilegiat de realizare a nevoilor sociale” (*teoria voluntarismului social*); a se vedea J. Flour, J.L. Aubert, É. Savaux, *Droit civil. Les obligations. L'acte juridique*, Sirey, Paris, 2006, p. 79 și urm.

³ Pentru o analiză profundă a conformității contractului cu ordinea publică și bunele moravuri, a se vedea L. Pop, *op. cit.* (2009), p. 368 și urm. și doctrina franceză: J. Ghestin, G. Loiseau, Y.M. Serinet, *La formation du contrat. Tome 1: Le contrat – Le consentement*, L.G.D.J., Paris, 2013, p. 378 și urm; F. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette,

c). *Contractul: voință individuală și voință publică.* În doctrină s-a apreciat că *voința individuală este determinantă*, iar „Legea – ca act normativ obiectiv – nu poate fi considerată esența contractului nu numai datorită faptului că este altceva substanțial decât contractul, dar ea în sine nu reprezintă decât o generalizare inaptă să producă în sine nimic concret”¹.

Deci, voința individuală de a contracta *nu poate fi autonomă* (liberă de orice încorsetare legală), fiind *limitată de norma imperativă* a legii. Voința individuală rămâne însă *esențială* în formarea, executarea și finalizarea contractului².

În consecință, deși conceptul autonomiei de voință a suferit limitări în timp, intenția părților a rămas „incontestabil *un element absolut necesar* pentru definirea noțiunii de act juridic” (s.n.)³. Astfel, conform analizei clasice, „inima contractului este acordul de voințe”, care îi determină consistența.

În strânsă legătură cu ordinea publică și principiul libertății contractuale se pune și problema bunei-credințe și cea a fraudei la lege. Potrivit art. 1170 C. civ., părțile „trebuie să acționeze cu bună-credință atât la negocierea și încheierea contractului, cât și pe tot timpul executării sale”.

Buna-credință este o cerință legală, *specifică domeniului executării* contractului, potrivit căreia părțile trebuie să-și îndeplinească obligațiile asumate astfel încât efectele contractului să corespundă voinței părților și scopului urmărit de acestea, în concordanță cu legea, regulile de conviețuire socială și bunele moravuri⁴.

op. cit. (2013), p. 377 și urm.; L. Mazeaud, Fr. Chabas, *Leçons de droit civil. Obligations. Théorie générale*, Montchrestien, Paris, 1998, p. 104.

¹ „Autonomia de voință este teoria – în sensul ei etimologic de viziune – care ne spune că *voința contractanților face dreptul*. Autonomia de voință e o concepție filosofică, ea întemeiază libertatea umană pe consimțământul rațional, dat în cunoștință de cauză, al singurei ființe raționale care deocamdată există: omul” (s.n.); a se vedea P. Vasilescu, *Un chip al postmodernismului recent: dreptul consumatorului*, în „Consumerismul contractual. Repere pentru o teorie generală a contractelor de consum”, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006, p. 17.

² Pentru amănunte, a se vedea S. Angheni, *Raporturile juridice dintre profesioniștii-comercianți*, Ed. Ch Beck, București, 2014, p. 2 și urm.

³ A se vedea L. Pop, *op. cit.* (2009), p. 16.

⁴ Pentru amănunte, a se vedea M. Duțu, *Dicționar de drept privat*, Ed. Mondan, București, 2002, p. 91.

Frauda la lege reprezintă încălcarea intenționată, de către părți, adesea prin utilizarea unor mijloace viclene, a dispozițiilor imperative ale legii, cu ocazia încheierii sau executării unui contract.

§ 3. Contractul: greu de definit?

După modelul Codului civil francez de la 1804, contractul a fost definit, în general, drept un acord de voință (voințe) realizat cu scopul de a produce (raporturi) efecte juridice.

Pentru comparație, reamintim că doctrina națională, adeptă a „teoriei actului juridic” (după modelul doctrinei germane), definește asemănător și actul juridic (*o manifestare de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice*, adică de a naște, modifica sau stinge un raport juridic civil concret¹).

În doctrina recentă, actul juridic civil „normă privată” a fost definit și ca „o declarație de voință făcută cu intenția de a *modifica circuitul civil*”, caracterizată prin: *o voință declarată, efecte juridice și recunoașterea socială a utilității actului*².

Potrivit art. 1166 C. civ., „Contractul este *acordul de voințe dintre două sau mai multe persoane* (realizat, încheiat, format, s.n.) cu intenția de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic”.

Din formularea legislativă de mai sus, reținem adoptarea sintagmei „*acord de voințe*”, mai apropiată de realitate, deoarece *nu se poate vorbi despre o voință (unică) a contractului, ci numai de voințe individuale (concordante)*³.

¹ Cunoscută ca „definiția tradițională”; a se vedea Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Ed. Șansa SRL, București, 1998, p. 125; G. Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 185; E. Chelaru, *Drept civil. Partea generală*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 98.

² În această concepție, actul juridic este analizat „ca o procedură generatoare de norme private” (s.n.); a se vedea P. Vasilescu, *Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie generală a actului de drept privat*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 62 și urm.

³ Precizăm că, în doctrină, contractul este prezentat ca fiind „produsul întâlnirii dintre voințele individuale ale viitoarelor părți contractante”; a se vedea L. Pop, *op. cit.* (2009), p. 155.

Definiția contractului a fost deseori criticată¹, cel puțin pentru următoarele două neajunsuri:

a). nu orice manifestare de voință individuală devine act juridic civil, ci *numai aceea care îndeplinește condițiile de validitate cerute de lege*;

b). contractul produce efecte juridice *pentru atingerea scopului urmărit* (de părți)².

Apreciem că definirea contractului³ ar trebui să țină cont de caracteristicile sale generale:

– contractul este actul juridic *cel mai cunoscut*⁴; reprezentativitatea contractului derivă, în primul rând, din *utilitatea sa practică*, fiind cel mai cunoscut procedeu tehnic (juridic) de realizare a schimburilor economice⁵;

– contractul este un *act juridic special*, rod al acordului a două sau mai multe voințe individuale;

– contractul este și un *act juridic complex*, în cuprinsul căruia se regăsesc *elemente ce urmează o anumită ordine*, precum: motivația contractării, manifestări precontractuale, voințe individuale concordante, momentul încheierii (perfectării) actului, raportul juridic (obligațiile părților) și scopul, finalitatea urmărită;

– contractul se încheie pentru realizarea intereselor persoanelor, pentru *atingerea obiectivelor urmărite de părți* (finalitatea voințelor juridi-

¹ În pofida neajunsurilor sale, definiția „tradițională” are însă meritul de a exprima, în general, distincția dintre actele juridice și faptele juridice civile (ca evenimente sau acțiuni omenești producătoare, fără intenție, de efecte juridice); a se vedea A. Pop, Gh. Beleiu, *Drept civil. Teoria generală a dreptului civil*, București, 1980, p. 186.

² Doctrina admite că *orice manifestare de voință are o cauză* (un scop); în caz contrar, *asumarea unei obligații fără niciun scop* „nu poate fi decât opera unei persoane lipsite de rațiune”; a se vedea A. Ionașcu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1963, p. 90 și urm.; D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 220.

³ Etimologie: din lat. *contrahō*, -ere = a trage împreună, apoi a reuni, a strânge împreună.

⁴ Reamintim că actele juridice se divid în: acte juridice unilaterale, contracte și acte juridice colective (caracterizate prin aceea că pot fi impuse și unor persoane ce nu participă la încheierea lor; de exemplu, în cadrul societății anonime, votul acționarilor majoritari angajează și răspunderea acționarilor minoritari, neparticipanți la luarea deciziilor).

⁵ A se vedea X. Henry, *Des contrats civils et commerciaux aux contrats de consommation*, Presses Universitaires de Nancy, 2009, p. 77; F. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 2002, p. 29.

ce)¹; în acest context, efectele contractului (obligațiile civile²) *reprezintă* (numai) *mijloace juridice de realizare a scopului urmărit de părți*³.

Față de cele de mai sus, definim *contractul* drept o înțelegere (un acord, pact) dintre două persoane (de regulă), încheiată în condițiile legii, care produce efecte (mijloace) juridice⁴ în vederea realizării intereselor (scopurilor) urmărite de părți.

Pe scurt, contractul este o „înțelegere juridică”, adică o formă calificată care asigură părții de bună-credință concursul forței coercitive a statului.

În acest context reamintim că doctrina cunoaște, ca excepție, și situații în care, prin acordul de voințe, nu se dorește intrarea în raporturi juridice. De exemplu „acordurile neobligatorii” care nu dau naștere la obligații juridice. Este cazul actelor de curtoazie sau de complezență, angajamentelor de onoare, scrisorilor de intenție etc.⁵

Contractul este reglementat în Cartea a V-a „Despre obligații”, Titlul II „Izvoarele obligațiilor”, Capitolul I „Contractul”, art. 1166-1323 C. civ.

§ 4. Reconsiderarea noțiunii de contract. Orientări actuale

Contractul înseamnă: *voință privată, dar și voință publică*.

¹ „În fond, cei care încheie un act juridic nu urmăresc atât să stabilească anumite raporturi, cât *realizarea conținutului lor*”; a se vedea P. Vasilescu, *Actul juridic civil*, în „Introducere în dreptul civil” de I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 424.

² „Teoria generală a obligațiilor este *cheia de boltă a dreptului civil*. Și mai mult, se poate afirma că ea constituie baza întregii construcții a dreptului, mai ales a dreptului privat” (s.n.); a se vedea L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Regimul juridic general*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 3.

³ „Actul juridic se săvârșește într-un anumit scop, pentru realizarea căruia *obligația nu constituie decât mijlocul*. Este evident că părțile din actul juridic nu și-ar asuma obligațiile dacă nu ar nădăjdui că în felul acesta își vor atinge scopul propus” (s.n.); a se vedea D. Cosma, *op. cit.*, p. 220.

⁴ Reciprocitatea și interdependența este *de natura obligațiilor contractuale* (nu însă și de esența contractului). De regulă, obligațiile părților sunt *diferite*, dar ele pot fi și *asemănătoare* (de exemplu, în contractul de societate, obligațiile coincid). Tot astfel, de regulă, *obligațiile părților se află într-un echilibru, dar, ca excepție, ele pot fi și inegale* (de exemplu, donatarul are numai o obligație de recunoștință, de gratitudine).

⁵ Pentru amănunte privind distincția dintre contract și „accords non obligatoires”, a se vedea Ch. Lachièze, *op. cit.*, p. 23-25.

Emanație a intereselor persoanelor la scară restrânsă, contractul își produce efectele în temeiul *îndatoririi morale a individului* de a-și respecta cuvântul dat și a-și achita angajamentele.

În raport cu legea publică am putea spune că „norma privată” (contractul) este *mai umană, mai apropiată de sufletul și interesele individului*.

Legea părților (contractul) se supune întotdeauna legii publice, însă *raportul dintre ele diferă* în funcție de momentul evoluției societății și a intereselor sale.

În consecință, asistăm la inerente *reconsiderări ale conceptului* inițial de contract. În doctrina franceză¹ se apreciază că *evoluția actuală a contractului este marcată de cinci direcții majore*:

a). *Vitalitate dar și stagnare*. Dezvoltarea inițiativei individuale face să apară *noi contracte*, în timp ce contractele clasice devin adesea *standardizate și repetitive*.

b). *Sociologism în creștere*, cu accent pe *calitatea contractului*. Dacă în 1804, dreptul contractelor comerciale se opunea contractelor civile (prin specificul activității comerciale), astăzi se impune o altă noțiune, aceea de *profesionist* (de exemplu, transportator, medic, notar, constructor etc.) cu obligații particulare și, respectiv, *consumator* cu drepturi de informare, consiliere, securitate.

c). *Judiciarizare progresivă*. Dacă în 1804 judecătorul *nu avea un rol activ în contract* (limitându-se la a-i ordona executarea sau a-i constata vicierea), astăzi judecătorul (sau arbitrul) *poate adesea atenua, modera* (sau chema la negociere) și chiar *reechilibra* obligația contractuală.

d). *Influența dreptului european*. Astfel, multe directive și regulamente au efecte inclusiv asupra practicii contractuale (în materie bancară, asigurări, instrumente financiare, protecția consumatorilor, concurență etc.). Mai mult, sunt în curs de elaborare mai multe proiecte de Cod european al contractelor.

e). *Influența comerțului internațional*. Modernizarea relațiilor de afaceri și consecința sa, uniformizarea dreptului contractelor internaționale exercită o influență asupra contractelor interne.

În concluzie, *dreptul contractelor evoluează lent*. Astfel, schimbările sale sunt mai încete decât în dreptul bunurilor, al răspunderii delictuale și, mai ales, al persoanelor și familiei.

¹ A se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *Les obligations*, Defrénois, Paris, 2011, p. 182-183.

Deși există o criză, contractul nu reculează, *ci avansează*. Mai precis, dreptul contractelor cunoaște „o explozie prin fracționare, în izvoarele sale și în obiectul său”¹ (care nu corespunde unei reglementări moniste).

Ne raliem truismului potrivit căruia „Contractul există *de iure* în sine, pentru că el nu este decât *expresia juridică a libertății individuale*” (s.n.)².

§ 5. Categoriile de contracte

Gruparea contractelor pe categorii prezintă importanță teoretică și practică pentru *identificarea caracteristicilor și a regimului juridic aplicabil* fiecărui contract civil în parte.

Doctrina organizează contractele după criterii precum: conținutul și corelația lor, modul de formare și de executare, scopul urmărit etc.

După caracterul dispoziției legale care le reglementează, clasificările sunt: expres prevăzute de Codul civil și implicite.

A. Clasificări expres prevăzute în Noul cod civil

a). După *raportul dintre obligații*, contractele sunt: bilaterale (sinalagmatice) și unilaterale.

Contractele sinalagmatice sunt acelea în care „obligațiile născute din acesta sunt reciproce și interdependente”, așa încât fiecare parte are atât calitatea de creditor, cât și pe cea de debitor (art. 1171 C. civ.). De exemplu, în contractul de vânzare-cumpărare, părțile au, în același timp, calitățile de creditor și debitor.

În materie contractuală, contractele sinalagmatice *constituie regula*.

Pe lângă reciprocitatea și interdependența obligațiilor, contractele sinalagmatice presupun și un *echilibru între prestațiile părților* (impus de accepțiunea generală a contractului, în sine)³.

Contractele unilaterale sunt cele în care obligațiile părților *nu sunt reciproce sau interdependente*, chiar dacă executarea lor „presupune obligații în sarcina ambelor părți” (art. 1171 C. civ.)⁴.

¹ A se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *op. cit.* (2011), p. 183.

² „Dacă mâine ar dispărea toate textele de lege, contractul și dreptul său nu ar fi prea mult vătămate”; a se vedea P. Vasilescu, *op. cit.*, (2006), p. 2 și doctrina franceză citată.

³ A se vedea M.L. Magdo-Belu, *Contractul de vânzare în noul Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 5 și urm.

⁴ Calificarea drept „unilateral” a unui contract în care ambele părți au obligații (dar care nu sunt reciproce) este *creatoare de confuzii*, deoarece termenul de contract